

Biblioteksplan Dals-Eds kommun 2015-2018

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
2. Styrande och vägledande dokument	2
3. Uppdrag och nuläge	5
4. Dals-Eds bibliotek och demokratin	7
5. Dals-Eds bibliotek och förmedling av media	8
6. Dals-Eds bibliotek och det livslånga lärandet	11
7. Dals-Eds bibliotek – mötesplats och kulturcentrum	12
8. Dals-Eds bibliotek i den virtuella världen: 24-timmarsbiblioteket	14
9. Skolbiblioteken	15

1. Inledning

I enlighet med bibliotekslagen (2013:801) 17 § ska kommuner och landsting anta biblioteksplaner för sina verksamheter. Enligt Svensk Biblioteksförerings definition innebär en biblioteksplan följande:

En biblioteksplan är ett politiskt dokument. Biblioteksplanen definierar bibliotekets roll i olika politikområden i förhållande till de övergripande målen för kommunens/regionens utveckling, anger konkreta målsättningar för biblioteksverksamheten och lägger fast en strategi för verksamhetens utveckling.

Ambitionen med denna biblioteksplan är att formulera en lokal bibliotekspolitik för Dals-Eds kommun, som förutom de traditionella värdena placerar in biblioteket i dess sammanhang i den kommunala organisationen och i kommunens utveckling. Biblioteksplanen skall alltid vara aktuell och revideras regelbundet.

Planen redovisar inriktnings- och resultatmål som är styrande för både nämnd och verksamhet. Dessa mål skall lyftas in i verksamhetsplanen. Målen skall vid behov revideras i samband med att verksamhetsplanen revideras.

2. Styrande och vägledande dokument

Bibliotekslagen

En sammanfattning av de viktigaste bestämmelserna i bibliotekslagen (2013:801) är följande:

- Varje kommun ska ha folkbibliotek. Folkbiblioteken ska vara tillgängliga för alla och anpassade till användarnas behov. Folkbibliotekens utbud av medier och tjänster ska präglas av allsidighet och kvalitet.
- På folkbiblioteken ska allmänheten avgiftsfritt få låna eller på annat sätt få tillgång till litteratur under en viss tid oavsett publiceringsform.
- Folkbiblioteken ska särskilt främja läsning och tillgång till litteratur. Folkbiblioteken ska verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet.
- Enligt skollagen ska eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ha tillgång till skolbibliotek.
- Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt funktionshindrade samt invandrare och andra minoriteter.
- Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar.

Dals-Eds kommuns övergripande styrdokument

Övergripande vision för Dals-Eds kommun

Dals-Ed ska vara möjligheternas kommun där människor och näringsliv känner trivsel, trygghet och framtidstro.

Kommunens mål och prioriteringar 2016-2018:

Utvecklingsmål 1 - Dals-Ed – här jobbar vi för attraktivitet

Prioriteringar

- Förbättra möjligheterna att använda tåg för persontransporter
- Öka tillgången av bostadsalternativ som är attraktiva för fler målgrupper
- Förbättra tillgången av digitala kommunikationsmöjligheter

Utvecklingsmål 2 - Hållbarhet ska vara en självklarhet i Dals-Ed

Prioriteringar

- Minska utanförskapet
- Öka användningen av förnyelsebar energi
- Förbättra integrationen av nya invånare

Utvecklingsmål 3 – Invånarna i Dals-Ed ska känna delaktighet

Prioriteringar

- Förbättra kommunens medborgardialog
- Öka barn och ungas möjlighet till inflytande

Kulturplan för Dals-Eds kommun 2014-2016

Nedan följer delar ur kulturplanen som berör biblioteksverksamheten.

Kulturplanens syfte

Kulturplanen syftar till att ge en strukturerad och samlad bild av vilken inriktning arbetet ska ha inom kulturområdet de närmaste åren. Utgångspunkten är att den kommunala kulturpolitiken ses som en viktig del i kommunens arbete med att leva upp till visionen att Dals-Ed ska vara en attraktiv kommun att leva och bo i och att flytta till. Kommunen har stor frihet att planera verksamheten efter lokala behov och förutsättningar. Med undantag för biblioteksverksamheten saknas lagstiftning på kulturområdet. Vad som händer i omvärlden påverkar arbetet i kommunen. De nationella och regionala målen redovisas i korthet nedan.

Nationella kulturpolitiska mål

Riksdagen beslutade om nya nationella kulturpolitiska mål 2009. Målen ska styra den statliga kulturpolitiken men kan även ses som en vägledning för kulturpolitiken i kommunerna.

Kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund. Alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. Kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska prägla samhällets utveckling.

Kulturpolitiken ska...

- främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor.
- främja kvalitet och konstnärlig förnyelse.
- främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas.
- främja internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan.
- särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur.

Västra Götalandsregionens vision och kulturpolitiska strategi

I arbetet med att förverkliga visionen "Det goda livet" fokuserar Västra Götalandsregionen på fem samhällsområden: hälsa, arbete, utbildning, kommunikationer och kultur. Dessa områden betraktas som infrastrukturer till Det goda livet.

På kulturområdet pekas fem strategiska områden ut som särskilt viktiga:

- vidga deltagandet
- utveckla kapaciteter
- gynna nyskapande
- nyttja tekniken
- öka internationaliseringen

Dals-Eds kommuns övergripande mål

- Hållbar utveckling
- Attraktiv kommun
- Demokrati och delaktighet
- Stabil ekonomi i Balans
- Ständiga förbättringar

Kulturverksamheten styrs också av "**Riktlinjer för kulturverksamheten**" (fastställda av Kf 2002-08-28). Dessa inleds med nedanstående stycke som kan sägas utgöra en "portalparagraf" för kommunens kulturpolitik.

Dals-Eds kommun skall föra en aktiv och medveten kulturpolitik. Utifrån en helhetssyn på människan skall kommunen verka för ett aktivt och mångsidigt kulturutbud som befrämjar utveckling, kreativitet och välbefinnande för alla kommuninvånare. Ett aktivt kulturliv och en god kulturmiljö ses som viktiga faktorer för kommunens framtida utveckling.

I all verksamhet skall kulturpolitiken medverka till att aktivt skydda yttrande- och åsiktsfriheten i samhället och bidra till ökad förståelse mellan människor och grupper med olika åsikter.

Därefter tas de olika kulturområdena upp var för sig med allmänna riktlinjer för verksamheterna. Då detta dokument tar upp hela det samlade kulturområdet ger det den tydligaste inriktningen för hur kommunens kulturverksamhet ska bedrivas. Mer konkreta mål ges i kommunens verksamhetsplan genom kommunfullmäktiges mål, vilka också bryts ner i nämndsmål samt kommunens övriga policys.

Kulturens betydelse

Kulturen har ett egenvärde. Den ger oss upplevelser, insikter, bidrar till engagemang i olika frågor, hjälper oss att bearbeta känslor, skapar glädje och gemenskap, bidrar till personlig utveckling och ökad förståelse för andra. Att delta i kulturlivet eller kulturskapande ger ökat välbefinnande och bättre hälsa. Kulturen kan också ses som ett medel för att skapa en attraktiv och trivsamt kommun och som en faktor som lockar turister och företagsetableringar. Kulturell verksamhet har en unik förmåga att få en bygd att upplevas som vital och levande. Regionens syn på kultur som en viktig del i infrastrukturen är en fruktbar utgångspunkt. Detta innebär att satsningar på kultur blir en angelägenhet för hela kommunen..

Strategier och inriktning 2014-2016

I all verksamhet ska barnperspektivet beaktas. Jämställdhet, tillgänglighet och mångfald ska genomsyra all verksamhet.

Barn och ungdom

Kulturutbudet ska stimulera lust, intresse och förmåga att delta i kulturella aktiviteter och till eget skapande. Alla barn och ungdomar finns i skolan som genom detta blir en viktig arena för kulturverksamhet. Att läsa är en färdighet som måste tränas. Läsning utvecklar språket, vilket har stor betydelse för skolarbetet och för framtiden.

Folkbiblioteket

Folkbiblioteket är till för alla oavsett ålder, språk, kön eller funktionshinder. Folkbiblioteket fungerar som en mötesplats och ett kulturcentrum i kommunen. Tillgänglighet och demokrati är nyckelord. Den nya bibliotekslagen förtydligar och utvidgar bibliotekens uppdrag. Skolbibliotek ska ingå i den biblioteksplan varje kommun måste ha.

Unescos biblioteksmanifest

Unesco har antagit manifest både för folkbiblioteksverksamhet och skolbiblioteksverksamhet. I manifesten betonas bland annat bibliotekens grundläggande betydelse för demokrati och utbildning. Beslutsfattare på alla nivåer uppmanas att verka för att de principer som formulerats i manifesten omsätts i handling.

3. Uppdrag och nuläge

Folkbibliotekens huvuduppgifter

Folkbiblioteken har ett brett och mångfacetterat uppdrag. Huvuduppgifterna är att garantera fri tillgång till information och kunskap, att stödja självstudier och utbildning, stimulera till läsning och läskunnighet samt till kulturell mångfald. Folkbibliotek som är tillgängliga för alla och som utan avgifter erbjuder allsidig information och kunskap spelar en central roll för en levande demokrati, yttrandefrihet, medborgarnas jämlika deltagande i samhällets utveckling samt livslångt lärande. Biblioteken bidrar till att överbrygga gapet mellan dem som har god tillgång till information och läsning och dem som inte har det.

Biblioteken som mötesplats är en funktion som med tiden har blivit allt viktigare. Det gäller i synnerhet i små kommuner, där det ofta är stor brist på mötesplatser. Biblioteket är en öppen icke-kommersiell institution, där människor med olika förutsättningar är välkomna utan krav på konsumtion. Ett väl fungerande folkbibliotek ska vara en integrerad del av lokalsamhället och bidra till att stärka den lokala identiteten. Detta bidrar till att skapa och värna om det sociala kapitalet, något som är betydelsefullt för trivsel och ekonomisk tillväxt.

Folkbibliotekens målgrupp är samtliga invånare i kommunen. Servicen ska utformas så att alla kan utnyttja den.

Fakta om kommunen

Dals-Eds kommun hade 4 760 invånare 2014. Under prognosperioden 2014-2043 kommer folkmängden i Dals-Eds kommun att öka med 91 invånare, från 4 740 till 4 831 personer.

2014 fanns 340 barn i åldern 0-6 år. Fram till 2029 förväntas antalet ha sjunkit till 324 stycken. Vad gäller åldrarna 7-15 år är motsvarande siffror 451 respektive 481 och för åldersgruppen 16-19 år 151 respektive 180. Däremot pekar prognosen på att antalet personer över 65 år ökar från 1214 till 1379. Även åldersgruppen äldre äldre, det vill säga 80 år och äldre, beräknas öka från 292 till 483. Av befolkningen bor majoriteten i eller i närheten av centralorten Ed. Kommunen är stor till ytan och de invånare som bor längst upp i norr har drygt 30 km till tätorten. Den kommunala servicen: skolor, förskolor äldreboenden etc. är koncentrerad till Ed. Detsamma gäller den kommersiella servicen.

Utbildningsnivån i kommunen är låg. I åldrarna över 16 år var det år 2013 19% som endast hade folkskoleutbildning och 15% som endast hade grundskoleutbildning. Genomsnittet för riket var 9% respektive 13%. Vad gäller eftergymnasial utbildning var siffran 8% för en utbildning kortare än 3 år och 9% för en utbildning längre än 3 år. Genomsnittet för riket var 13% respektive 19%. Arbetslösheten var under 2013 8,7% jämfört med för riket 8,5% (Statistiska centralbyrån 2014).

Dals-Ed påverkas starkt av sitt läge som gränskommun. Många norrmän äger fritidshus i kommunen och ett stort antal norrmän besöker kommunen för att handla och/eller turista. Tyskar och holländare är också vanliga bland besökande turister. Besöksnäringen är viktig och ett av de områden som kommunen satsar på att utveckla. Kommunen har under de senaste åren tagit emot flyktingar från olika delar av världen.

Det finns ett stort antal föreningar i kommunen. Cirka 100 föreningar är registrerade i kommunens föreningsregister.

Dals-Eds folkbibliotek – nuläget

Nyckeltal

2014

Öppethållande

29 timmar/vecka

Besökare på huvudbiblioteket

33.134

Utlåning på huvudbiblioteket (exl. digital media)

41.582

Antal bokningar av datorer

1.549

Klassbesök

46

Kommunens huvudbibliotek är centralt beläget vid Torget i Ed. Inga filialer finns. Biblioteket är lokalintegrerat och personalintegrerat med fritids- och kulturkontoret. För biblioteksverksamheten finns 2,60 tjänster, fördelade på 4 personer. Biblioteken i Dalsland har ett nära samarbete och man använder ett gemensamt biblioteksdatasystem.

4. Dals-Eds bibliotek och demokratin

Kommunövergripande mål

• <i>Demokrati och delaktighet</i>

Inriktnings-/resultatmål

• <i>På Dals-Eds bibliotek ska kommuninvånarna ha möjlighet att ta del av all den information som man behöver som medborgare i vårt samhälle.</i>

En levande demokrati förutsätter att medborgarna har fri tillgång till kunskap och information. Tillgång till folkbibliotek där man utan kostnad kan låna böcker och ta del av tryckt och elektronisk information innebär en garanti för att detta ska fungera i praktiken. Biblioteket tillhandahåller tidningar, tidskrifter och möjlighet att låna datorer. I mediaurvalet är en viktig princip att biblioteket ska ha ett brett och allsidigt bestånd och att aktuella frågor ska speglas från flera håll. Litteratur som inte finns i det egna kommunbiblioteket kan lånas från andra bibliotek.

Aktiviteter för ökad måluppfyllelse

- *Förbättra tillgängligheten och öppettiderna genom bland annat införandet av RFID-teknik och meröppet.*
- *Regelbundet återkommande enkäter om kundnöjdhet.*

5. Dals-Eds bibliotek och förmedling av media

Kommunövergripande mål

- *Hållbar utveckling, hälsa och miljö.*
- *Öka attraktionskraften i boende och verksamhetsmiljöer.*

Inriktnings-/resultatmål

- *Alla barn i kommunen ska så tidigt som möjligt komma i kontakt med böcker för att stärka språkutvecklingen, öka ordförrådet, skapa positiv attityd till läsning och stimulera fantasin.*
- *Biblioteket ska ha god tillgänglighet.*
- *Media för grupper med olika funktionshinder samt för immigranter och andra minoriteter ska tillhandahållas.*
- *Samarbetet med skolan ska utvecklas.*
- *Samarbetet med vård och omsorg ska utvecklas.*
- *Lokalerna ska vara anpassade till nutida biblioteksverksamhet.*
- *Utveckla samarbetet med läsförmedlare inom vård, skola, omsorg, föreningsliv.*

Alla är beroende av språket som ett verktyg för att klara vardagen, för att tillgodogöra sig utbildning och för att delta i samhällslivet. Det är med språket vi samtalar, förmedlar våra upplevelser, fattar beslut och så vidare. Den som inte behärskar språket fullt ut är handikappad. Förmågan att läsa och skriva är färdigheter som måste tränas. Det räcker inte att knäcka läskoden. Läsförståelsen tränas upp genom läsning. Läsning ger också bättre förmåga att själv uttrycka sig i skrift.

Läsupplevelser innebär också att man kan utvecklas som människa. Läsningen väcker ofta tankar och känslor som man annars inte skulle ha känt. Läsning av litteratur utvecklar och ökar förståelsen för andra människor och kan hjälpa till att hantera den egna situationen. Man får inblick i hur andra människor tänker och får inblick i livsöden. Läsningen kan ge upphov till funderingar och ge inspiration till att pröva på nya områden. Genom läsning av klassiker får man del av kulturarvet. Man kan resa till främmande länder, möta dåtid, nutid eller framtid i böckerna.

Barn och ungdom

Enligt bibliotekslagen ska biblioteket ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdom. På Dals-Eds bibliotek finns en bibliotekarie med ansvar för barnverksamheten. Tjänsten omfattar totalt 40 timmar/vecka, den innefattar även tjänstgöring i utlåningsdisk, arrangemang inklusive samordnarroll i kommunens barnkulturgrupp och andra arbetsuppgifter. Samarbete sker med MVC, BVC, förskola med flera. Förskolepersonalen är mån om att jobba med läsning och språkutveckling. De besöker ofta biblioteket tillsammans med barnen, som får hjälpa till att välja böcker. Förskolan lånar ut även ut bokpåsar som bekostats av biblioteket.

Bibliotekarien informerar om barnböcker och språkutveckling på träffar med föräldragrupper och föräldramöten. Bokgåvor delas vid flera tillfällen under de första åren. I årskurs 2 bjuds barnen in till biblioteket och får då lånekort. Teater, musikstunder, författarbesök och andra aktiviteter anordnas på biblioteket några gånger om året. För bokinköpen, som utgör en förutsättning för det läsfrämjande arbetet, finns ett statsbidrag som söks och erhålles varje år, under förutsättning av att kommunens egna medieanslag inte minskas. Bidraget är på 40 000 och delas mellan folkbibliotek och skolbibliotek.

Immigranter

Bibliotekslagen ålägger biblioteken att ägna särskild uppmärksamhet åt immigranter. Biblioteket besöks flitigt av många av kommunens asylsökande. Genom bibliotekets datorer kan man följa vad som händer i hemlandet via nättidningar och andra hemsidor. Man kan maila och chatta med vänner och släktingar. Man kan också skaffa information från svenska myndigheter etc. Biblioteket erbjuder en SFI-hylla, lättlästa böcker, språkkurser, körkortsböcker på främmande språk med mera.

Biblioteket köper böcker på andra språk än svenska. I övrigt lånas bokdepositioner på främmande språk, även skolspråk, från regionbiblioteket. Detta fungerar än så länge även om det kommit propåer om att kommunbiblioteken borde köpa mera litteratur på skolspråken och på övriga främmande språk som talas av kommuninvånare. De flesta utrikes födda i Dals-Eds kommun kommer från Norge. De norrmän, som besöker biblioteket, verkar inte ha några större problem med att läsa på svenska. Några gånger har man dock frågat efter böcker på norska. Biblioteket har ett antal norska böcker.

Funktionshindrade

Biblioteket ska också enligt bibliotekslagen ägna särskild uppmärksamhet åt funktionshindrade. Detta innebär att biblioteket ska anpassa lokalerna för olika grupper av funktionshindrade. Det innebär också att biblioteket ska tillhandahålla media som är anpassade för funktionshindrade. En service som är vanlig är att bibliotek tillhandahåller är en arbetsplats utrustad med en dator med specialprogram för talsyntes eller för lästräning för dyslektiker. För de som inte kan komma till biblioteket erbjuder många bibliotek ”Boken Kommer-service”. Det innebär att någon från biblioteket kommer med böcker eller att biblioteket gör i ordning böcker efter kontakt och önskemål och att t.ex. hemtjänstpersonal ombesörjer att böckerna överlämnas. I Dals-Ed finns inte denna service. En biblioteksassistent besöker dock äldreboendena regelbundet och lånar ut böcker/talböcker samt lämnar bokdepositioner.

Biblioteket har även rättigheter att ladda ner och bränna DAISY-talböcker för utlåning till synskadade och andra grupper som inte kan läsa vanliga böcker. Biblioteket har inga kostnader för detta utom den arbetstid som krävs och kostnaden för de CD-rom skivor som används. Biblioteket har också några DAISY-spelare att låna ut till talboksberättigade låntagare, som inte har egen spelare. Låntagare kan med ett eget konto ladda ner talböcker till dator, surfplatta eller mobil. Kontot skapas av bibliotekets personal som även finns där för vägledning. Regionbiblioteket har bekostat en arkitekt som sett över tillgängligheten på biblioteken i Västra Götaland. Ett åtgärdsförslag för Dals-Eds bibliotek finns. Några av förslagen är genomförda men andra återstår.

Bibliotekets lokaler

Dagens bibliotekslokaler har inte renoverats sedan 1985 och det innebär att de är slitna, otidsenliga och opraktiska. För att biblioteket ska vara en attraktiv miljö, locka besökare och möjliggöra ett modernt arbetssätt för personalen krävs en upprustning. Biblioteket behöver även byggas om i och med införandet av RFID-teknik och meröppet. RFID-teknik innebär självservice för låntagarna vid utlån och återlämning av media och meröppet ger allmänheten tillträde till lokalerna utöver de vanliga öppettiderna.

Aktiviteter för ökad måluppfyllelse

- *Satsa på läsfrämjande åtgärder för barn och ungdom*
- *Utöka och renovera bibliotekets lokaler*
- *Kompetensutveckling av personalen*

6. Dals-Eds bibliotek och det livslånga lärandet

Kommunövergripande mål
<ul style="list-style-type: none">• <i>Stabil tillväxt och entreprenörskap</i>• <i>Öka attraktionskraften i boende- och verksamhetsmiljöer</i>

Inriktnings-/resultatmål
<ul style="list-style-type: none">• <i>Biblioteket ska bidra till att öka informationskompetensen i kommunen.</i>• <i>Med hjälp av biblioteket och Utvecklingscenter ska kommunens invånare kunna läsa på universitet/högskola på distans men bo kvar hemma</i>

Informationskompetens är en färdighet som innebär att en person kan identifiera när information behövs och lokalisera, utvärdera och effektivt använda denna information. Informationskompetens ger innovationskraft och stärker entreprenörskap.

Biblioteket har upplevt ett allt större tryck från vuxenstuderande, i synnerhet de som studerar vid någon högskola. Efterfrågan på kurslitteratur är mycket stor. I framtiden kommer många att byta jobb flera gånger under sitt yrkesliv och detta förutsätter förnyad utbildning och utvecklad kompetens flera gånger under ett yrkesliv. Den låga utbildningsnivån i kommunen innebär stort behov av utbildning av vuxna även i framtiden. Många studerande behöver sakkunnig vägledning vid biblioteksbesöket. Trots kommunens många distansstudenter saknar biblioteket en avdelning med studieplatser.

Sedan en tid arbetar regionbiblioteket med en ny policy för fjärrlån. Kommunbiblioteken har delats in i grupper, som får ett anslag för att köpa in böcker som annars skulle ha fjärrlånats. Dessa böcker ska vara tillgängliga för alla bibliotek i gruppen. Dals-Ed utgör tillsammans med övriga bibliotek i Dalsland en grupp, med ett gemensamt anslag på 110 000 kr för 2015. Pengarna går i mycket stor utsträckning till inköp av kurslitteratur och servicen till de studerande har förbättrats.

Aktiviteter för ökad måluppfyllelse

- *Anpassa lokalerna efter användarnas behov*
- *Förbättra tillgängligheten och öppettiderna*

7. Dals-Eds bibliotek – mötesplats och kulturcentrum

Kommunövergripande mål
<ul style="list-style-type: none">• <i>Öka attraktionskraften i boende- och verksamhetsmiljöer</i>• <i>Hållbar utveckling, hälsa och miljö</i>

Inriktnings-/resultatmål
<ul style="list-style-type: none">• <i>Biblioteket ska bidra till att öka trivsel och attraktionskraft i kommunen</i>• <i>Bibliotekets roll som ett ansikte utåt ska bidra till marknadsföring av kommunen</i>• <i>Biblioteket ska bidra till ett levande centrum</i>• <i>Utställningar och arrangemang ska vara naturliga inslag i biblioteksverksamheten</i>• <i>Biblioteket ska bidra till att stärka den lokala identiteten</i>

Biblioteket ska fungera som en social mötesplats, ett vardagsrum för kommunens invånare. Biblioteket är ett offentligt rum där alla är välkomna utan krav på konsumtion. Utbudet av media, utställningar och andra aktiviteter ger upplevelser av olika slag. Turister och andra tillfälliga besökare i kommunen söker sig ofta till biblioteket. Om de får en positiv upplevelse av sitt biblioteksbesök ger detta en synergieffekt genom att skapa ett positivt intryck av kommunen. Samlokalisering av bibliotek och turistinformation är vanligt i många kommuner.

Kommunens föreningar och studieförbund har möjlighet att hålla möten eller cirklar på biblioteket under förutsättning av att det inte hindrar ordinarie verksamhet. Samarbete med föreningar och studieförbund sker också i samband med arrangemang och utställningar.

Kulturupplevelser stimulerar till kreativitet och nytänkande. I nuvarande lokaler finns ett litet utrymme som utnyttjas för utställningar. Dessutom finns en monter kan disponeras av enskilda kommuninvånare som har något intressant att ställa ut. Föreläsningar och andra arrangemang anordnas några gånger om året. Detta förutsätter ommöbleringar och kan inte ske när biblioteket är öppet.

Bibliotekets lokalisering

För bibliotekets funktion som mötesplats och kulturcentrum har lokaliseringen i samhället en avgörande betydelse. Dals-Eds bibliotek har ett idealiskt läge vid torget i direkt anslutning till kommersiell service.

Kanadensiska och brittiska undersökningar har visat att en majoritet av biblioteksbesökarna kombinerade biblioteksbesöket med inköp av varor i närbelägna butiker. Några motsvarande svenska undersökningar finns inte, men erfarenheten visar att många av Dals-Eds biblioteksbesökare även besöker någon eller några affärer i samband med biblioteksbesöket. Detta gäller i mycket hög grad de som bor utanför centralorten. Det är en fördel om bibliotekets öppettider delvis hänger samman med att man vill besöka biblioteket, handla och uträtta ärenden vid samma tillfälle.

Ett centralt beläget bibliotek har generellt sett fler besökare och högre utlåning än bibliotek som ligger ocentralt. Biblioteket drar nytta av att ligga i anslutning till den kommersiella servicen, där folk rör sig. Sannolikt gäller även det omvända, det vill säga att biblioteket bidrar till att göra samhällets centrummiljö mer attraktiv.

Kulturarvet

Biblioteken är en del av samhällets kulturella infrastruktur. De lagrar kunskap och förvaltar det litterära arvet. Intresset för släkt- och hembygdsforskning är stort i kommunen. Bibliotekets släktforskarrum används också som föreningslokal för Gränsbygdens släktforskare. Släktforskningens karaktär har förändrats, den är numera till största del nätbaserad. Biblioteket abonnerar på släktforskardatabaser så som Genline och Arkiv Digital. Förändringen har inneburit att inte lika många besöker biblioteket för att släktforska. Det så kallade släktforskarrummet bör kunna fylla fler funktioner i framtiden.

Aktiviteter för ökad måluppfyllelse

- *Utställningar och arrangemang ska vara naturliga delar i verksamheten*
- *Förbättra trivseln genom flera och nya bekväma sittmöbler*
- *Att tillhandahålla aktuell turistinformation under hela året*

8. Dals-Eds bibliotek i den virtuella världen: 24-timmarsbiblioteket

Kommunövergripande mål

- *Demokrati och delaktighet*

Inriktnings-/resultatmål

- *Bibliotekets hemsida ska alltid vara aktuell och lätt att använda*
- *Antalet besökare i det virtuella biblioteket ska öka*

Biblioteket är inte längre bara en fysisk plats utan finns även på webben. Från kommunens hemsida finns en länk till Bibliotek Dalslands hemsida. Där finner man bibliotekets katalog och kan 24 timmar om dygnet söka i katalogen, ladda ner e-böcker, reservera titlar, komma med inköpsförslag och låna om böcker hemifrån. Biblioteken i Dalsland har sedan flera år tillbaka ett gemensamt biblioteksdatasystem. Bibliotekskatalogen är gemensam och media lånas fritt mellan biblioteken. Samma lånekort gäller i hela Dalsland.

Aktiviteter för ökad måluppfyllelse

- *Personalresurser ska avsättas för utveckling av Bibliotek Dalslands hemsida*
- *Vägleda låntagare i självservice via Bibliotek Dalslands hemsida*

9. Skolbiblioteken

Kommunövergripande mål

- *Kvalitetssäkra kommunens basverksamheter*
- *Stabil tillväxt och entreprenörskap*

Inriktnings-/resultatmål

- *Skolbiblioteket ska fungera som en pedagogisk resurs*
- *Skolbiblioteket ska stimulera elevernas läsintresse*
- *Skolbiblioteket ska fungera som ett verktyg för skolutveckling*
- *Elevmedverkan ska eftersträvas*

Skolbibliotek och folkbibliotek har olika uppdrag. Skolbiblioteken är till för lärare och elever. Medieinköpen ska ske målinriktat utifrån skolans behov. Skolbiblioteket ska följa skolans styrdokument. Ansvaret för skolbiblioteken ligger på respektive skola och dess rektor.

Skolbibliotekens huvuduppgifter är att tillhandahålla material för elevernas utbildning och att stimulera deras läsintresse. Skolbiblioteken ska framför allt vara en resurs i det pedagogiska arbetet. Även skolbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt funktionshindrade, invandrare och andra minoriteter. Skolbiblioteket bör också fungera som en lokal där eleverna kan tillbringa håltimmar etc. i en trivsamt och lugn miljö.

Skolbiblioteken i Dals-Eds kommun

Snörumsskolan

På Snörumsskolan finns ett biblioteksutrymme med ett urval av barnböcker. Biblioteket är alltid öppet för eleverna men saknar fackutbildad personal. Eleverna får hjälp av lärarna på skolan.

Biblioteket ses över av en lärare på skolan. Läraren håller ordning i biblioteket och ansvarar för inköp. Det finns ett medieanslag på 20 000 kronor per år. Skolan har inga specifika mål för biblioteket i framtiden.

Hagaskolan

En mycket bra bibliotekslokal finns. Medieanslag är avsatt i budgeten. Biblioteket är datoriserat i samma biblioteksdatasystem som folkbiblioteket. Biblioteket saknar fackutbildad personal men har en ansvarig lärare som bemannar lokalen.

Utsiktens gymnasieskola

En ändamålsenlig bibliotekslokal finns men saknar fackutbildad personal. Biblioteket är öppet när skolan är öppen och bemannat under stora delar av dagen dock av pedagoger som har gruppundervisning i lokalen.

Rektorerna har ansvar för biblioteket och målet är att ha ett fungerande skolbibliotek även om det kommunala biblioteket nyttjas i större utsträckning. Biblioteket har inget eget medieanslag utan ingår i budgeten för läromedel.

Samarbete skolbibliotek-folkbibliotek

Folkbiblioteket inbjuder alla elever i årskurs 2 till folkbiblioteket. Vid detta besök får eleverna lånekort och visning av biblioteket av barnansvarig bibliotekarie. De nya eleverna på Utsikten bjuds in till folkbiblioteket för genomgång och information. Klassbesök förekommer även vid andra tillfällen, men då på initiativ av enskilda lärare. Bokdepositioner till klasser tillhandahålls på begäran av lärare. Från Statens Kulturråd söks och erhålls årligen bidrag för inköp av barnlitteratur. Bidraget, som är på 40 000 kr, delas mellan folk- och skolbibliotek.

Anslaget administreras av barnansvarig bibliotekarie. Den satsning som hittills skett på skolbibliotek i kommunen har i huvudsak gällt lokaler. Både på Hagaskolan och på Utsikten har det byggts ändamålsenliga bibliotekslokaler. Dessa lokaler har dock inte kunnat utnyttjas på ett effektivt sätt då det saknas kompetent personal.

Läsning av böcker är en aktivitet som minskat, vilket också resulterat i att svenska barns läsförmåga sjunker. Enligt skollagen ska eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ha tillgång till skolbibliotek. Ett väl fungerande skolbibliotek är särskilt viktigt för elever från hem utan lästraditioner. Ett välutrustat skolbibliotek är en förutsättning för att skapa förmåga och lust att läsa och skriva, men det krävs också en medveten och planerad insats och samverkan av personal med olika kompetenser. Ett skolbibliotek, bemannat med kompetent personal kan vara avgörande, inte bara för elevens utan också för lärarens möjligheter att utveckla sitt arbete och sin kompetens.

Aktiviteter för ökad måluppfyllelse

- *Varje skola ska ha en skolbiblioteksansvarig*
- *Skolbiblioteken på Hagaskolan och Utsikten ska sträva efter att vara bemannade med fackutbildad personal*
- *De ansvariga för skolbiblioteken vid Snörrumsskolan, Hagaskolan och Utsikten skall samverka med Folkbiblioteket. Detta genom att ha 4 inplanerade möten per år. Utöver detta kan de ansvariga för skolbiblioteken vända sig till Folkbiblioteket i frågor som kan uppkomma.*